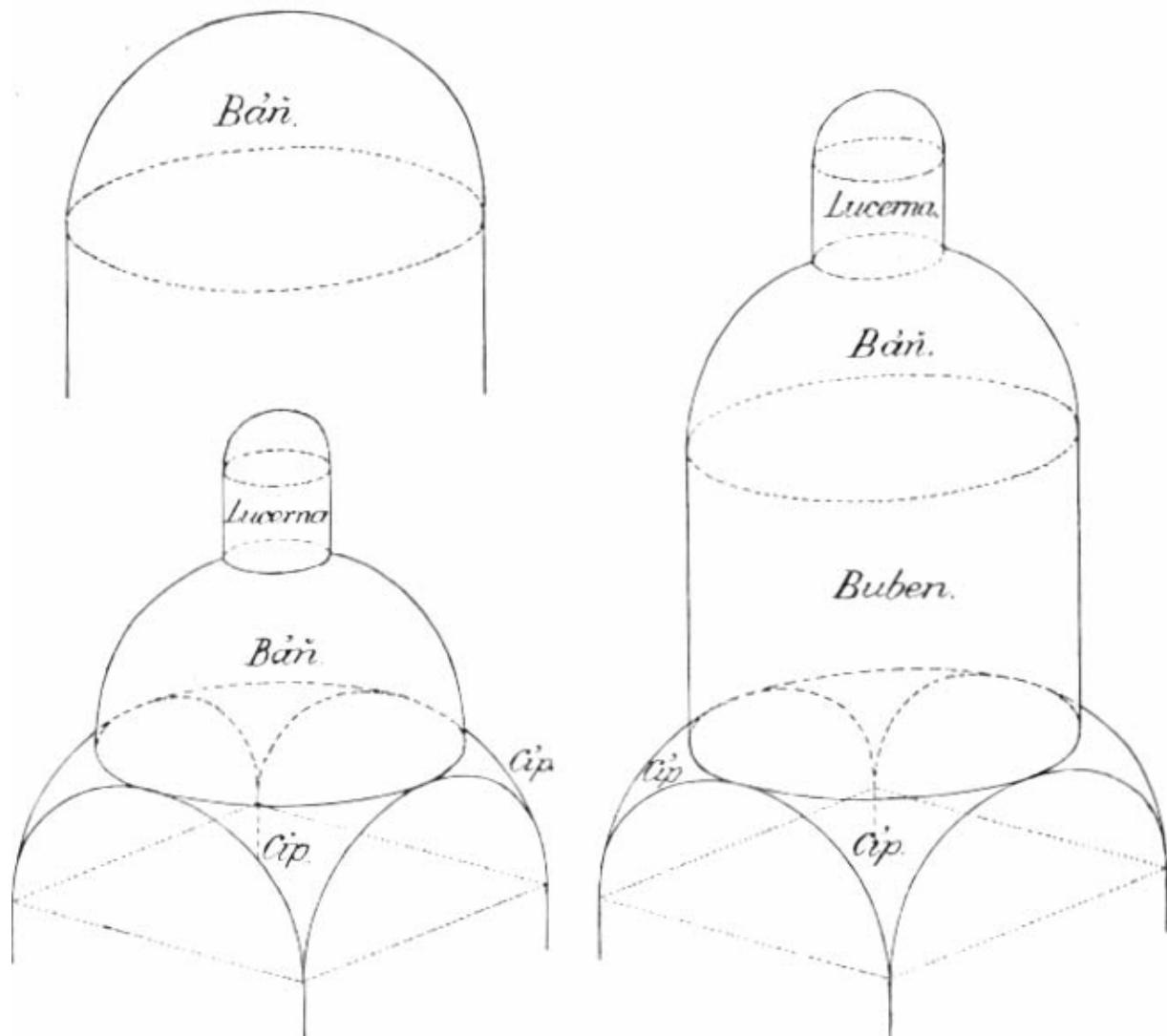
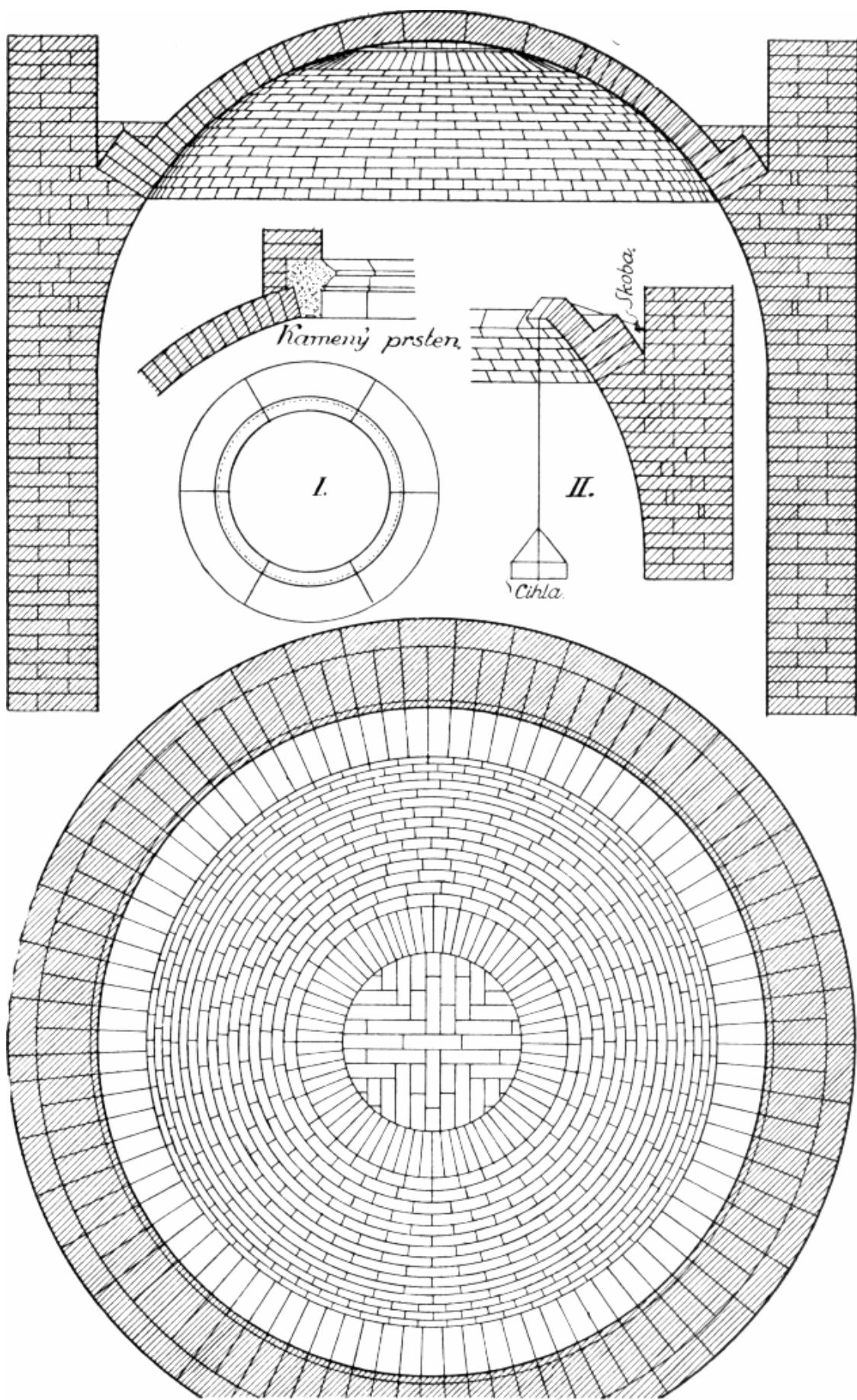

5. BÁŇ NEBO KOPULE.

Báňová klenba má tvar duté polokoule (obr. 78), elipsoidu nebo paraboloidu. Patky báně uzavírají na obvodě křivku: kružnici nebo elipsu. Jednotlivé vrstvy klenbové tvoří věnce, z nichž se každý po uzavření sám nese (obr. 79) a proto možno klenbu v kterékoli výši ukončiti; povstalý otvor vroubí se

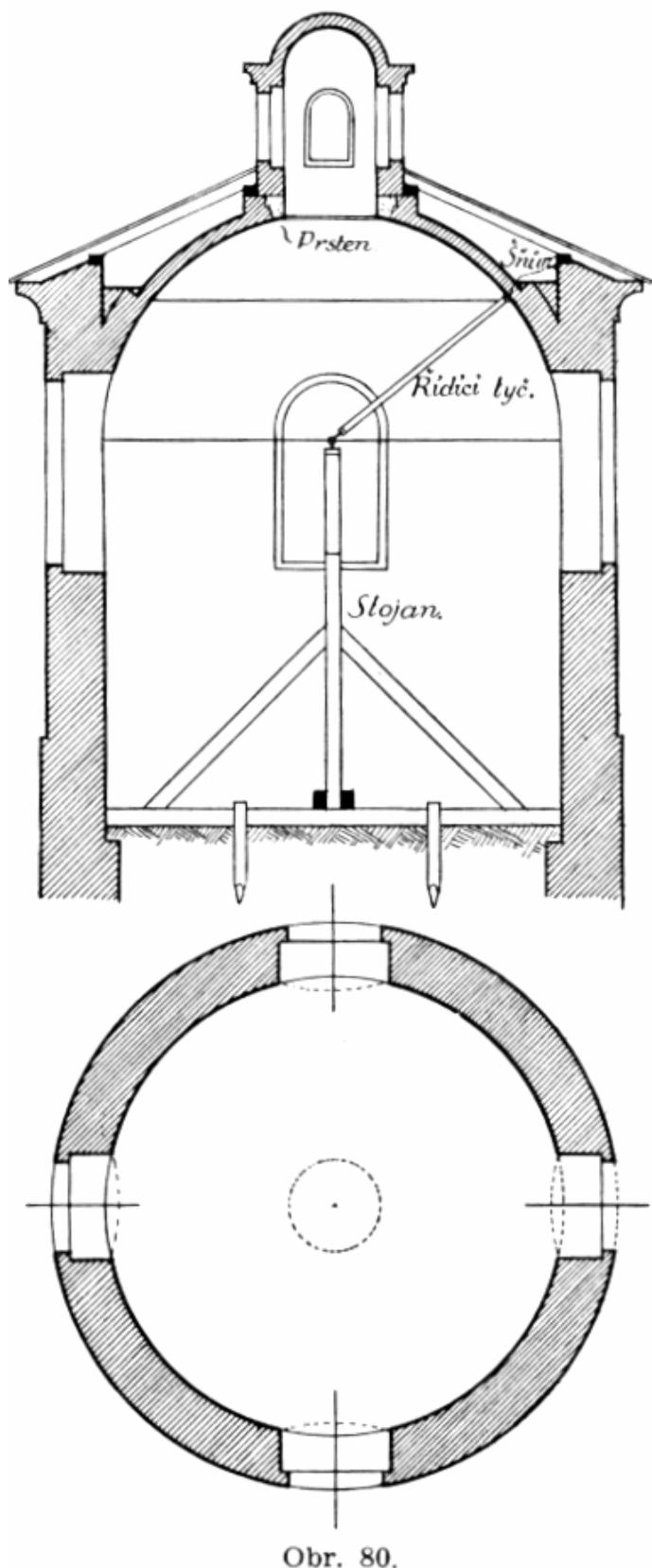

Obr. 78.

Obr. 79.

kamenným věncem neboli prstenem (obr. 79/I). Na věnci vyzdívá se válcová lucerna s okny, která se zaklene malou kopuli (obr. 80); lucerna jest v půdoryse, obr. 80, vyznačena vytečkováním. Nízké báně eliptické nebo úsečové slovou kaloty. V obr. 81 je nakreslena kalota na cípech v půdoryse a v řezu.

Obr. 80.

Menší kruhové báně klenou se ve věncích od ruky a k dodržení správného tvaru slouží dřevěná tyč, kloubovitě upevněná ve středobodu (obr. 80). Při zaklenování jest potřebí zatížiti první klenák cihlou, na šňůře zavěšenou, aby se nepošinul (obr. 79/II); šňůra se uváže na skobu zaraženou do zdi.

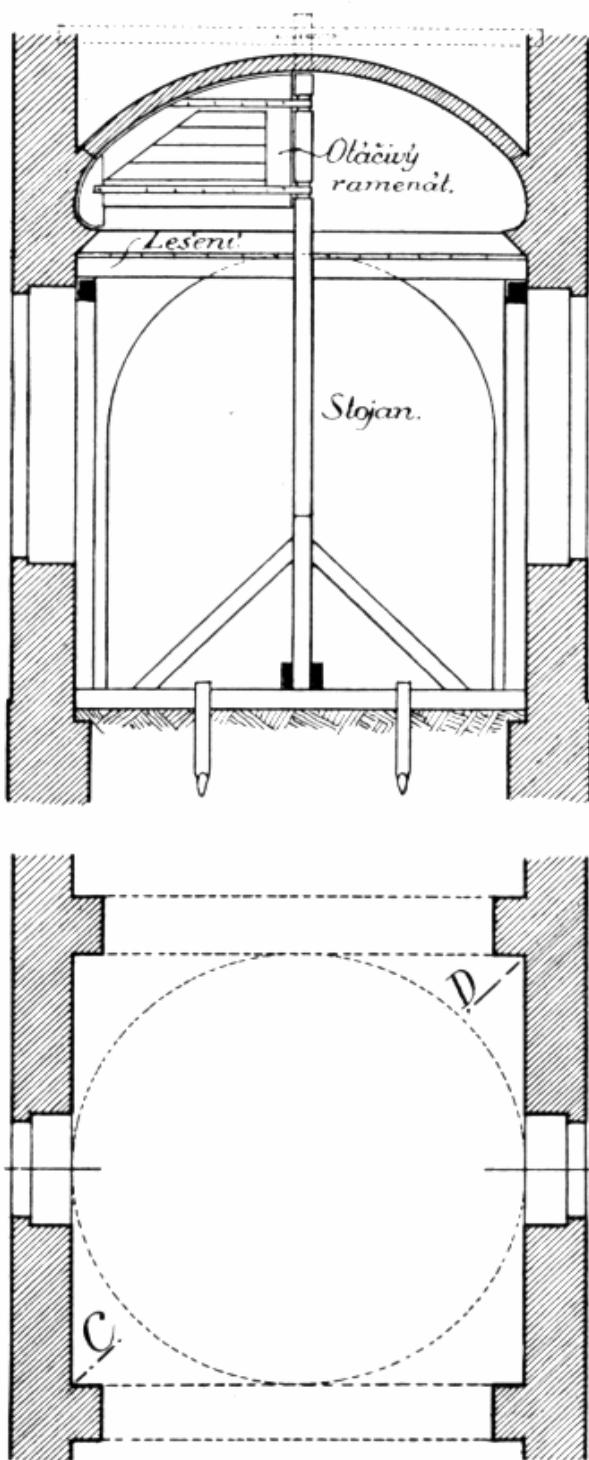
Pro zaklenutí nízkých bání eliptických a vysokých parabolických užívá se otáčivého ramenátu. Při zaklenování podložíme první klenák na ramenátu klínkem a když jsme jej do malty přiklepli, klínek vytáhneme, pootočíme ramenátem pod klenák druhý a ten opět klínkem podložíme.

Zaklenutí vrcholu báně ve věncích je obtížné a proto se vyklene ve výši, kde se věnce dají ztěží vyklenovati, pas na 1 cihlu široký a vrchlík báňové klenby se zaklene na rybinu (obr. 79).

Báně nad půdorysy úhelníkovými vynucují si převedení půdorysu úhelníkového do uzavřené křivky (kružnice nebo elipsy), která se v plánech vyznačí tečkováním. Převedení do tvaru křivky děje se klenbovými cípy (pandantivy). Cípy se vyzdívají z koutů ve vrstvách vodorovných, v lící zakřivených, za stálého přetahování vrstev, jak viděti v řezu C—D obr. 82. Lícní plocha cípů jest částí plochy kulové, tudíž v půdoryse i v řezu zakřivená; k správnému vyzdění užije se zase kloubové tyče, anebo otáčivého ramenátu. Na obvodových zdech vytvářují cípy čelné oblouky. U velkých bání vyzdívá se na cípech válcový buben (tambúr), prolomený okny. Buben se zaklenuje báňovou klenbou, nesoucí zpravidla lucernu (obr. 78 a 80). Cípy oddělují se od báně i kaloty cípovou římsou.

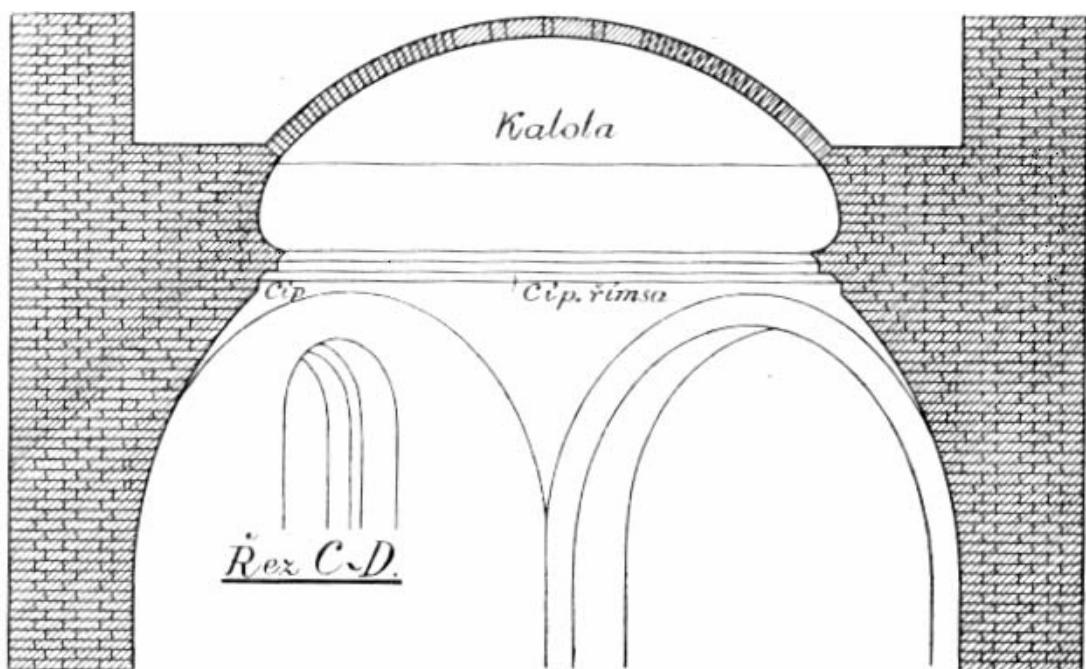
Zaklenování velkých bání vyžaduje plné vázané skruže, která nese soustavu žebrových pásů, opírajících se dole o patky a nahoře o mohutný věnec. Žebra jsou mezi sebou využita pasy příčnými a jednotlivá pole mezi nimi se zaklenou slabšími klenbami na rybinu.

Půdorys čtvercový také možno převésti do osmíúhelníka nebo i do kruhu vyklenutím přesazovaných pasů v koutech (obr. 83). Patky pasů jsou kamené, tvaru nepravidelného; v silných zdech možno vy-

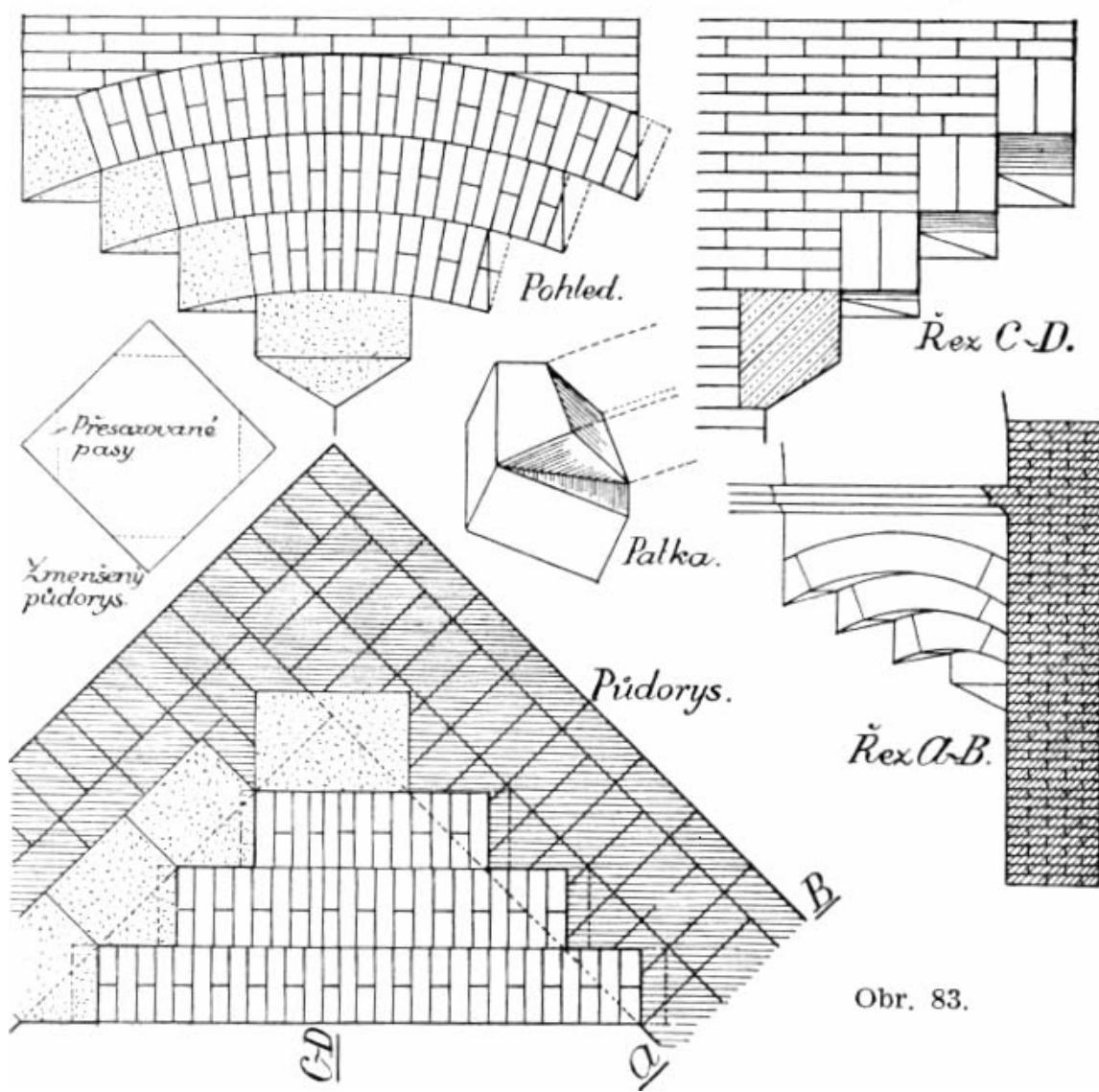

Obr. 81.

zdíti zubovité záklenky, jak na pravé straně v obrazci jest nakresleno.

Obr. 82.

Obr. 83.